

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2026-yil 4-son

VOLUME 6 / ISSUE 4 / 2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence.6.4>.

Crossref
Content
Registration

ISSN: 2181-1938

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence>

MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT YURIDIK UNIVERSITETI

“Yurisprudensiya” – “Юриспруденция” – “Jurisprudence” huquqiy ilmiy-amaliy jurnali O'zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2020-yil 22-dekabrda 1140-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro'yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko'paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo'yicha mas'ul:
O. Choriyev

Muharrirlar:
E. Mustafayev, Y. Yarmolik, E. Sharipov,
K. Abduvaliyeva, M. Sharifova,
Sh. Beknazarova, X. Yuldasheva

Musahhih:
M. Tursunov

Texnik muharrir:
U. Sapayev

Dizayner:
D. Rajapov

Tahririyat manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko'chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Vebsayt: jurisprudence.tsul.uz
E-mail: lawjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1387

Tasdiqnoma
№ 174625, 29.11.2023.

Jurnal 2026-yil 26-avgustda
bosmaxonaga topshirildi.
Qog'oz bichimi: A4.
Shartli bosma tabog'i: 24,5
Adadi: 100. Buyurtma: № 81.

TDYU bosmaxonasida chop etildi.
Bosmaxona manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko'chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY'ATI

BOSH MUHARRIR

Z. Esanova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI

J. Allayorov – Toshkent davlat yuridik universiteti Huquqiy tadqiqotlar oliy maktabi direktori, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, dotsent

MAS'UL MUHARRIR

N. Ramazonov – Toshkent davlat yuridik universiteti O'zbek tili va adabiyoti sho'basini mudiri, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

TAHRIR HAY'ATI A'ZOLARI

J. Blum – Amerika Qo'shma Shtatlarining Boston kolleji Huquq maktabi professori, huquq doktori (AQSH)

M. Vishovaty – Polshaning Gdansk universiteti professori (Polsha)

M. Hayat – Muhammadiyah Malang universiteti o'qituvchisi (Indoneziya)

A. Xashimxonov – Toshkent davlat yuridik universiteti Yoshlar masalalari va ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha birinchi prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

A. Yakubov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro hamkorlik va uzluksiz ta'lim bo'yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, dotsent

M. Axmedshayeva – Toshkent davlat yuridik universiteti Davlat va huquq nazariyasi sho'basini professori, yuridik fanlar doktori

X. Xayitov – O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasi deputati, yuridik fanlar doktori, professor

E. Egamberdiyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Huquqni sohalararo o'rganish fakulteti Tadqiqot markazi rahbari, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Sh. Ismoilov – Toshkent davlat yuridik universiteti Mehnat huquqi sho'basini mudiri, yuridik fanlar doktori, dotsent

G. Uzakova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ekologiya huquqi sho'basini mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

G. Yo'ldasheva – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va inson huquqlari sho'basini professori, yuridik fanlar doktori

A. Yo'ldoshev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ommaviy huquq fakulteti Tadqiqot markazi yetakchi ilmiy xodimi, yuridik fanlar doktori, dotsent

R. Altiyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoiy odil sudlov fakulteti dekani, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, professor v.b.

M. Kurbanov – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho'basini professori v.b., yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

S. Oripov – Toshkent davlat agrar universiteti Huquqshunoslik kafedrasini dotsenti, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

F. Hamdamova – Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti Xalqaro huquq va ommaviy huquq fanlari kafedrasini dotsenti v.b., yuridik fanlar doktori

D. So'fiyeva – Toshkent davlat yuridik universiteti Davlat va huquq nazariyasi sho'basini katta o'qituvchisi, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ

Правовой научно-практический журнал «Юриспруденция» – «Yurisprudensiya» – «Jurisprudence» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 22 декабря 2020 года с удостоверением № 1140.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Академии наук Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:

О. Чориев

Редакторы:

Э. Мустафаев, Е. Ярмолик,
Э. Шарипов, К. Абдувалиева,
М. Шарифова, Ш. Бекназарова,
Х. Юлдашева

Корректор:

М. Турсунов

Технический редактор:

У. Сапаев

Дизайнер:

Д. Ражапов

Адрес редакции:

100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт:

jurisprudence.tsul.uz

Е-mail:

lawjournal@tsul.uz

Подписной индекс:

1387.

Свидетельство

от 29.11.2023 № 174625.

Журнал передан в типографию

26.08.2026.

Формат бумаги: А4.

Усл. п. л. 24,5. Тираж: 100 экз.

Номер заказа: 81.

Отпечатано в типографии
Ташкентского государственного
юридического университета.

100047, г. Ташкент,

ул. Сайилгох, 37.

© Ташкентский государственный

юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

З. Эсанова – проректор по научной работе и инновациям Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

Ж. Аллаёров – директор Высшей школы правовых исследований Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам, доцент

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

Н. Рамазонов – заведующий сектором узбекского языка и литературы Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по филологическим наукам, доцент

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

Дж. Блум – профессор юридической школы Бостонского колледжа (Бостон, США), доктор юридических наук

М. Вишоватый – профессор Гданьского университета (Гданьск, Польша)

М. Хаят – преподаватель Университета Мухаммадия Маланг (Индонезия)

А. Хашимхонов – первый проректор по делам молодёжи и духовно-просветительской работе Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

А. Якубов – проректор по международным связям и дополнительному образованию Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент

М. Ахмедшаева – профессор сектора теории государства и права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Х. Хайитов – депутат Законодательной палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

Э. Эгамбердиев – руководитель Исследовательского центра факультета междисциплинарного изучения права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам, доцент

Ш. Исмоилов – заведующий сектором трудового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент

Г. Узакова – заведующая сектором экологического права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Г. Юлдашева – профессор сектора международного права и прав человека Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Юлдошев – ведущий научный сотрудник Исследовательского центра факультета публичного права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент

Р. Алтиев – декан факультета уголовного правосудия Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам, и. о. профессора

М. Курбанов – и. о. профессора сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

С. Орипов – доцент кафедры права Ташкентского государственного аграрного университета, доктор философии по юридическим наукам

Ф. Хамдамова – и. о. доцента кафедры международного и публичного права Университета мировой экономики и дипломатии, доктор юридических наук

Д. Суфиева – старший преподаватель сектора теории государства и права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

FOUNDER: TASHKENT STATE UNIVERSITY OF LAW

“Yurisprudensiya” – “Юриспруденция” – “Jurisprudence” legal scientific and practical journal was registered by the Press and Information Agency of Uzbekistan on December 22, 2020 with certificate No. 1140.

The journal is included in the list of journals of the Higher Attestation Commission at the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan.

Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of journal materials are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:
O. Choriev

Editors:
E. Mustafaev, E. Yarmolik, E. Sharipov,
K. Abduvalieva, M. Sharifova,
Sh. Beknazarova, Kh. Yuldasheva

Proofreader:
M. Tursunov

Technical editor:
U. Sapaev

Designer:
D. Rajapov

Editorial office address:
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: jurisprudence.tsul.uz
E-mail: lawjournal@tsul.uz

Subscription index: 1387.

Certificate
№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 26.08.2026.
Paper size: A4. Cond.p.f: 24,5.
Units: 100. Order: № 81.

Published in the Printing house of
Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF

Z. Esanova – Deputy Rector for Scientific Affairs and Innovations of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

DEPUTY EDITOR

J. Allayorov – Director of the Graduate School of Legal Research of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Associate Professor

EXECUTIVE EDITOR

N. Ramazonov – Head of the Department of Uzbek Language and Literature of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD

J. Blum – Professor of Law School of Boston College, Doctor of Law (Boston, USA)

M. Vishovaty – Professor of the University of Gdańsk (Gdansk, Poland)

M. Hayat – Lecturer of the University of Muhammadiyah Malang (Indonesia)

A. Khashimhonov – First Deputy Rector for Youth Affairs and Spiritual and Educational Affairs of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

A. Yakubov – Deputy Rector for International Relations and Further Education of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor

M. Akhmedshaeva – Professor of the Department of Theory of State and Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

Kh. Khayitov – Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

E. Egamberdiev – Head of the Research Center of the Faculty of Interdisciplinary Studies of Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Associate Professor

Sh. Ismoilov – Head of the Department of Labor Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor

G. Uzakova – Head of the Department of Environmental Law of the Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

G. Yuldasheva – Professor of the Department of International Law and Human Rights of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Yuldoshev – Leading Research Fellow of the Research Center of the Faculty of Public Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor

R. Altiev – Dean of the Faculty of Criminal Justice of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Acting Professor

M. Kurbanov – Acting Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

S. Oripov – Associate Professor of the Department of Law of Tashkent State Agrarian University, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

F. Hamdamova – Acting Associate Professor of the Department of International Law and Public Law of the University of World Economy and Diplomacy, Doctor of Law

D. Sufieva – Senior Lecturer of the Department of Theory of State and Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

MUNDARIJA

12.00.01 – DAVLAT VA HUQUQ NAZARIYASI VA TARIXI. HUQUQIY TA'LIMOTLAR TARIXI

- 11 **SAYDULLAYEV SHAXZOD ALIXANOVICH**
Qonunchilikdagi bo'shliqlarni aniqlashda normativ-huquqiy hujjatlar ijrosi monitoringining ahamiyati
- 20 **ALLAYAROVA SOLIXA NARZULLOYEVNA**
Yuridik germeneytikaning nazariy-metodologik asoslari
- 26 **SULTANOVA SABOXAT ALISHEROVNA**
Tartibga solish ta'sirini baholash va huquqiy monitoringni takomillashtirishning nazariy-huquqiy masalalari
- 34 **UMAROVA IRODA MUXAMEDOVNA**
Ijtimoiy davlat shakllanishining tarixiy-huquqiy bosqichlari

12.00.02 – KONSTITUTSIYAVIY HUQUQ. MA'MURIY HUQUQ. MOLIYA VA BOJXONA HUQUQI

- 42 **MIRZAYEV FAYZULLA IBODULLAYEVICH**
Jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashishda Moliyaviy razvedka bo'linmasining ma'muriy-huquqiy maqomi
- 48 **ALIMOV BOTU BABIROVICH**
Hukumatni shakllantirish va javobgarligi: O'zbekiston modeli va xorijiy tajriba
- 57 **RAIMOV ELBEK BAHODIR O'G'LI, ABDUMO'MINOVA SALOMAT OTABEKOVNA**
O'zbekiston Respublikasining "Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi Qonunining huquqiy tahlili
- 63 **AZIMOV AZIMBEK AZIZBEK O'G'LI**
Yoshlar bandligini qo'llab-quvvatlashda hududiy "Yo'l xaritalari"ni joriy etishning ahamiyati

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

- 70 **RUZINAZAROV SHUXRAT NURALIYEVICH, TOSHKANOV NURBEK BAHRIDDINOVICH**
Raqamli tadbirkorlikni huquqiy tartibga solish tendensiyalari
- 77 **BOZAROV SARDOR SOXIBJONOVICH**
Sun'iy intellekt tizimlarining fuqarolik-huquqiy javobgarligi: zamonaviy huquqiy muammolar va tartibga solish yondashuvlari
- 86 **XODJIYEV YUNUS MUXITDINOVICH**
Ko'char ashyolarga bo'lgan mulk huquqidan voz kechishning ayrim masalalari
- 93 **SATVALDIYEVA YULDUZXON XATAMJAN QIZI**
Sanoat namunalarini huquqiy muhofaza qilish muammolari va ularning dekorativ-amaliy san'at asarlari bilan nisbati
- 100 **KAN YEKATERINA EDUARDOVNA**
Klinik amaliyotda "yashirin sun'iy intellekt" (shadow AI): shifokorlarning undan ruxsatsiz foydalanishini nazorat qilishning huquqiy mexanizmlari
- 108 **RAXMONOV TOLIB TURG'UN O'G'LI**
Raqamli moliyaviy aktivlarning fuqarolik-huquqiy tabiati
- 115 **BERDIBAYEV SARDOR YERKABOY O'G'LI**
"Animus fraudandi": xalqaro xususiy huquqda qonunni chetlab o'tishni isbotlashning doktrinal huquqiy asoslari

121 JO'RAQULOVA HILOLA O'KTAM QIZI

Regress fuqarolik-huquqiy javobgarlik tizimining muhim va zarur tarkibiy elementi

127 RAHIMOV JALOLIDDIN XAYTBOY O'G'LI

Steyblkoinlar orqali to'lov qilishning shartnomaviy asoslari tavsifi

132 OLLABERGANOV JUR'ATBEK MANSURBEK O'G'LI, XADJIYEV AZIZBEK KADAMBAYEVICH

O'zbekiston Respublikasi fuqarolik huquqida raqamli aktivlar va elektron bitimlarni tartibga solishning dolzarb muammolari

138 BAXROMOVA NILUFAR XOSHIQOVNA

Raqamli marketingda firibgarlik va chalg'ituvchi amaliyotlarga qarshi huquqiy mexanizmlarni takomillashtirish: fuqarolik-huquqiy yondashuv

145 SAMANDAROVA FERUZA BAXROMJON QIZI

Davlat xaridlari jarayonini elektronlashtirish sharoitida shartnomaviy munosabatlarni huquqiy tartibga solish

12.00.06 – TABIIY RESURLAR HUQUQI. AGRAR HUQUQ. EKOLOGIK HUQUQ

153 UZAKOVA GO'ZAL SHARIPOVNA

Atrof-muhitni xalqaro-huquqiy muhofaza qilishda Birlashgan Millatlar Tashkiloti Atrof-muhit bo'yicha dasturi (UNEP)ning o'rni va roli

161 KENJAYEV RUSTAM XAYDAROVICH

Qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlardan foydalanish va muhofaza qilishda ekologik nazoratning o'rni va ahamiyati

168 RAHMATOVA DILAFRIZ IXTIYOR QIZI

Elektron chiqindilar bilan bog'liq munosabatlarni huquqiy tartibga solishning fragmentarlari

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

180 PRIMOV BAXTIYOR OLIM O'G'LI

Kriptovalyutadan jinoiy maqsadlarda foydalanish: jinoyat-huquqiy jihatlar

185 JUMANAZAROVA MARJONA BOTIR QIZI

Ehtiyotsizlik orqasida sodir etilgan jinoyatlar uchun jinoiy javobgarlikni tabaqalashtirishning jinoyat-huquqiy muammolari: Germaniya va Fransiya jinoyat qonunchiligining qiyosiy-huquqiy tahlili

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA SUD EKSPERTIZASI

192 XALILOV SHOHROH MIRZO BOYMUROD O'G'LI

Tergovda ayblovga moyillik: kognitiv sabablar, qiyosiy-huquqiy tahlil va protsessual bartaraf etish mexanizmlari

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

200 BAZARBAEVA SHAXLO RAXIMOVNA, RASULOV JURABEK ABDUSAMIYEVICH

Xalqaro huquqda kiberurush va kiberoperatsiyalar: farqlash hamda huquqiy tartibga solish muammolari

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.01 – ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА. ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ

- 11 **САЙДУЛЛАЕВ ШАХЗОД АЛИХАНОВИЧ**
Значение мониторинга исполнения нормативно-правовых актов в выявлении пробелов в законодательстве
- 20 **АЛЛАЯРОВА СОЛИХА НАРЗУЛЛОЕВНА**
Теоретико-методологические основы юридической герменевтики
- 26 **СУЛТАНОВА САБОХАТ АЛИШЕРОВНА**
Теоретико-правовые вопросы совершенствования оценки регуляторного воздействия и правового мониторинга
- 34 **УМАРОВА ИРОДА МУХАМЕДОВНА**
Историко-правовые этапы формирования социального государства

12.00.02 – КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО. АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО. ФИНАНСОВОЕ И ТАМОЖЕННОЕ ПРАВО

- 42 **МИРЗАЕВ ФАЙЗУЛЛА ИБОДУЛЛАЕВИЧ**
Административно-правовой статус подразделения финансовой разведки в сфере противодействия легализации преступных доходов
- 48 **АЛИМОВ БОТУ БАБИРОВИЧ**
Формирование и ответственность Правительства: модель Узбекистана и зарубежный опыт
- 57 **РАИМОВ ЭЛБЕК БАХОДИР УГЛИ, АБДУМУМИНОВА САЛОМАТ ОТАБЕКОВНА**
Правовой анализ Закона Республики Узбекистан «О персональных данных»
- 63 **АЗИМОВ АЗИМБЕК АЗИЗБЕК УГЛИ**
Значение внедрения региональных «дорожных карт» в поддержке занятости молодёжи

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО. СЕМЕЙНОЕ ПРАВО. МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

- 70 **РУЗИНАЗАРОВ ШУХРАТ НУРАЛИЕВИЧ, ТОШКАНОВ НУРБЕК БАХРИДДИНОВИЧ**
Тенденции правового регулирования цифрового предпринимательства
- 77 **БОЗАРОВ САРДОР СОХИБЖОНОВИЧ**
Гражданско-правовая ответственность систем искусственного интеллекта: современные правовые проблемы и подходы к регулированию
- 86 **ХОДЖИЕВ ЮНУС МУХИТДИНОВИЧ**
Некоторые вопросы отказа от права собственности на движимые вещи
- 93 **САТВАЛДИЕВА ЮЛДУЗХОН ХАТАМЖАН КИЗИ**
Проблемы правовой охраны промышленных образцов и их соотношение с произведениями декоративно-прикладного искусства
- 100 **КАН ЕКАТЕРИНА ЭДУАРДОВНА**
«Теневой искусственный интеллект» (Shadow AI) в клинической практике: правовые механизмы контроля за его несанкционированным использованием врачами
- 108 **РАХМОНОВ ТОЛИБ ТУРГУН УГЛИ**
Гражданско-правовая природа цифровых финансовых активов
- 115 **БЕРДИБАЕВ САРДОР ЕРКАБОЙ УГЛИ**
Animus fraudandi: доктринально-правовые основы доказывания обхода закона в международном частном праве

121 ЖУРАКУЛОВА ХИЛОЛА УКТАМ КИЗИ

Регресс как важный и необходимый элемент системы гражданско-правовой ответственности

127 РАХИМОВ ЖАЛОЛИДДИН ХАЙТБОЙ УГЛИ

Характеристика договорных основ осуществления платежей посредством стейблкоинов

132 ОЛЛАБЕРГАНОВ ЖУРАТБЕК МАНСУРБЕК УГЛИ, ХАДЖИЕВ АЗИЗБЕК КАДАМБАЕВИЧ

Актуальные проблемы регулирования цифровых активов и электронных сделок в гражданском праве Республики Узбекистан

138 БАХРОМОВА НИЛУФАР ХОШИМОВНА

Совершенствование правовых механизмов противодействия мошенничеству и вводящим в заблуждение практикам в цифровом маркетинге: гражданско-правовой подход

145 САМАНДАРОВА ФЕРУЗА БАХРОМЖОН КИЗИ

Правовое регулирование договорных отношений в условиях перевода процесса государственных закупок в электронную форму

12.00.06 – ПРИРОДОРЕСУРСНОЕ ПРАВО. АГРАРНОЕ ПРАВО. ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ПРАВО

153 УЗАКОВА ГУЗАЛ ШАРИПОВНА

Роль и значение программы ООН по окружающей среде (ЮНЕП) в международном экологическом праве

161 КЕНЖАЕВ РУСТАМ ХАЙДАРОВИЧ

Роль и значение экологического контроля в использовании и охране земель сельскохозяйственного назначения

168 РАХМАТОВА ДИЛАФРУЗ ИХТИЁР КИЗИ

Фрагментарность правового регулирования обращения с электронными отходами

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

180 ПРИМОВ БАХТИЁР ОЛИМ УГЛИ

Использование криптовалюты в преступных целях: уголовно-правовые аспекты

185 ЖУМАНАЗАРОВА МАРЖОНА БОТИР КИЗИ

Уголовно-правовые проблемы дифференциации уголовной ответственности за преступления, совершённые по неосторожности: сравнительно-правовой анализ уголовного законодательства Германии и Франции

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЕ ПРАВО И СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

192 ХАЛИЛОВ ШОХРУХ МИРЗО БОЙМУРОД УГЛИ

Обвинительный уклон в расследовании: когнитивные причины, сравнительно-правовой анализ и процессуальные механизмы его устранения

12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

200 БАЗАРБАЕВА ШАХЛО РАХИМОВНА, РАСУЛОВ ЖУРАБЕК АБДУСАМИЕВИЧ

Кибервойна и кибероперации в международном праве: проблемы разграничения и правового регулирования

CONTENTS

12.00.01 – THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW. HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

- 11 **SAYDULLAEV SHAKHZOD ALIKHANOVICH**
The importance of monitoring the implementation of normative legal acts in identifying gaps in legislation
- 20 **ALLAYAROVA SOLIKHA NARZULLOEVA**
Theoretical and methodological foundations of legal hermeneutics
- 26 **SULTANOVA SABOKHAT ALISHEROVNA**
Theoretical and legal issues of improving regulatory impact assessment and legal monitoring
- 34 **UMAROVA IRODA MUKHAMEDOVNA**
Historical and legal stages of the social state formation

12.00.02 – CONSTITUTIONAL LAW. ADMINISTRATIVE LAW. FINANCIAL AND CUSTOMS LAW

- 42 **MIRZAEV FAYZULLA IBODULLAEVICH**
Administrative and legal status of the financial intelligence unit in combating criminal income legalization
- 48 **ALIMOV BOTU BABIROVICH**
Formation and accountability of the government: the Uzbekistan model and foreign experience
- 57 **RAIMOV ELBEK BAHODIR UGLI, ABDUMUMINOVA SALOMAT OTABEKOVNA**
Legal analysis of the law of the Republic of Uzbekistan “On personal data”
- 63 **AZIMOV AZIMBEK AZIZBEK UGLI**
The importance of implementing regional “Roadmaps” in supporting youth employment

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

- 70 **RUZINAZAROV SHUKHRAT NURALIEVICH, TOSHKANOV NURBEK BAHRIDDINOVICH**
Trends in legal regulation of digital entrepreneurship
- 77 **BOZAROV SARDOR SOKHIBJONOVICH**
Civil liability of artificial intelligence systems: contemporary legal issues and regulatory approaches
- 86 **KHODJIEV YUNUS MUKHITDINOVICH**
Certain issues of renunciation of ownership rights to movable property
- 93 **SATVALDIEVA YULDUZKHON KHATAMJAN KIZI**
Issues of legal protection of industrial designs and their interrelation with works of decorative and applied art
- 100 **KAN EKATERINA EDUARDOVNA**
“Shadow artificial intelligence” (Shadow AI) in clinical practice: legal mechanisms for monitoring its unauthorized use by doctors
- 108 **RAKHMONOV TOLIB TURGUN UGLI**
Civil law nature of digital financial assets
- 115 **BERDIBAEV SARDOR ERKABOY UGLI**
Animus fraudandi: doctrinal legal foundations for proving evasion of law in private international law
- 121 **JURAKULOVA HILOLA UKTAM KIZI**
Regression is an important and necessary structural element of the system of civil law liability
- 137 **RAHIMOV JALOLIDDIN KHAYTBOY UGLI**
Characteristics of the contractual framework for payments using stablecoins

132 **OLLABERGANOV JURATBEK MANSURBEK UGLI, KHADJIEV AZIZBEK KADAMBAEVICH**
Current issues in the regulation of digital assets and electronic transactions in the civil law of the Republic of Uzbekistan

138 **BAKHROMOVA NILUFAR KHOSHIMOVNA**
Improving legal mechanisms for combating fraud and misleading practices in digital marketing: a civil law approach

145 **SAMANDAROVA FERUZA BAKHROMJON KIZI**
Legal regulation of contractual relations in the context of the digitalization of the public procurement process

12.00.06 – THE LAW OF NATURAL RESOURCES. AGRARIAN LAW.
ENVIRONMENTAL LAW

153 **UZAKOVA GUZAL SHARIPOVNA**
The role and significance of the United Nations Environment Programme (UNEP) in the international legal protection of the environment

161 **KENJAEV RUSTAM KHAYDAROVICH**
The role and significance of environmental control in the use and protection of agricultural land

168 **RAKHMATOVA DILAFRUZ IKHTIYOR KIZI**
Fragmentariness of legal regulation of electronic waste management

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

180 **PRIMOV BAKHTIYOR OLIM UGLI**
Criminal use of cryptocurrency: criminal-legal aspects

185 **JUMANAZAROVA MARJONA BOTIR KIZI**
Criminal-legal problems of differentiating criminal liability for crimes committed due to negligence: a comparative-legal analysis of German and French criminal legislation

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND
FORENSIC EXPERTISE

192 **KHALILOV SHOHRUH MIRZO BOYMUROD UGLI**
Accusation bias in criminal investigations: cognitive causes, comparative legal analysis, and procedural mechanisms for its elimination

12.00.10 – INTERNATIONAL LAW

200 **BAZARBAEVA SHAKHLO RAKHIMOVNA, RASULOV JURABEK ABDUSAMIEVICH**
Cyberwarfare and cyber operations in international law: problems of delimitation and legal regulation

Kelib tushgan / Получено / Received: 04.07.2026
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 04.08.2026
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 26.08.2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence.6.4./CPIK3325>

UDC: 347.7(045)(575.1)

RAQAMLI TADBIRKORLIKNI HUQUQIY TARTIBGA SOLISH TENDENSIYALARI

Ruzinazarov Shuxrat Nuraliyevich,

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy sudi bo'lim boshlig'i,
yuridik fanlar doktori, professor
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8550-9276>
e-mail: sh.ruzinazarov@mail.ru

Toshkanov Nurbek Bahriddinovich,

Toshkent davlat yuridik universiteti
Tadbirkorlik va korporativ huquq sho'basida katta o'qituvchisi,
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-6060-3414>
e-mail: n.toshkanov@tsul.uz

Annotatsiya. Maqolada raqamli tadbirkorlikni huquqiy tartibga solishning asosiy tendensiyalari xususiy huquq va tadbirkorlik huquqi nuqtayi nazaridan tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi raqamli platformalar, elektron shartnomalar, smart-shartnomalar, raqamli huquqlar va raqamli obyektlar bilan bog'liq munosabatlarning huquqiy tabiatini aniqlash hamda O'zbekiston qonunchiligini takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat. Maqolada raqamli tadbirkorlik faqat elektron tijorat shakli emas, balki elektron identifikatsiya, onlayn to'lovlar, axborot tizimlari, platforma xizmatlari va algoritmik boshqaruv vositalari bilan bog'liq kompleks huquqiy hodisa sifatida asoslanadi. Tadqiqotda qiyosiy-huquqiy, tizimli, formal-yuridik va doktrinal tahlil usullaridan foydalanilgan. Natijada raqamli tadbirkorlikni tartibga solishda to'rtta asosiy yo'nalish: huquqiy tushunchalarni aniqlashtirish, raqamli platforma operatorining javobgarligini belgilash, elektron bitim va smart-shartnomalarning fuqarolik-huquqiy rejimini mustahkamlash, startaplar va raqamli xizmatlar eksporti uchun moslashuvchan huquqiy rejimlarni rivojlantirish zarurligi asoslantiriladi.

Kalit so'zlar: raqamli tadbirkorlik, elektron tijorat, raqamli huquqlar, raqamli obyekt, raqamli platforma, smart-shartnoma, elektron bitim, startap

ТЕНДЕНЦИИ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЦИФРОВОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

Рузиназаров Шухрат Нуралиевич,

доктор юридических наук, профессор,
начальник отдела Конституционного суда Республики Узбекистан

Тошканов Нурбек Бахриддинович,

доктор философии по юридическим наукам, старший преподаватель
сектора предпринимательского и корпоративного права
Ташкентского государственного юридического университета

Аннотация. В статье анализируются основные тенденции правового регулирования цифрового предпринимательства с точки зрения частного и предпринимательского права. Цель исследования заключается в определении правовой природы отношений, связанных с цифровыми платформами, электронными договорами, смарт-контрактами, цифровыми правами и цифровыми объектами, а также

в разработке научно-практических предложений по совершенствованию законодательства Узбекистана. В статье обосновывается, что цифровое предпринимательство представляет собой не только форму электронной коммерции, но и комплексное правовое явление, связанное с электронной идентификацией, онлайн-платежами, информационными системами, платформенными услугами и средствами алгоритмического управления. В исследовании использованы сравнительно-правовой, системный, формально-юридический и доктринальный методы анализа. В результате обоснована необходимость развития четырёх основных направлений регулирования цифрового предпринимательства: уточнения правовых понятий, определения ответственности оператора цифровой платформы, закрепления гражданско-правового режима электронных сделок и смарт-контрактов, а также развития гибких правовых режимов для стартапов и экспорта цифровых услуг.

Ключевые слова: цифровое предпринимательство, электронная коммерция, цифровые права, цифровой объект, цифровая платформа, смарт-контракт, электронная сделка, стартап

TRENDS IN LEGAL REGULATION OF DIGITAL ENTREPRENEURSHIP

Ruzinazarov Shukhrat Nuralievich,

Head of Department of the Constitutional Court of the Republic of Uzbekistan,
Doctor of Science in Law, Professor

Toshkanov Nurbek Bahriddinovich,

Senior Lecturer at the Department of Business and Corporate Law,
Tashkent State University of Law,
Doctor of Philosophy (PhD) in Law

Abstract. This article analyzes the main trends in the legal regulation of digital entrepreneurship from the perspective of private law and business law. The purpose of the study is to determine the legal nature of relations involving digital platforms, electronic contracts, smart contracts, digital rights, and digital assets, as well as to develop scientific and practical proposals for improving the legislation of Uzbekistan. The paper substantiates that digital entrepreneurship is not merely a form of e-commerce, but a comprehensive legal phenomenon encompassing electronic identification, online payments, information systems, platform services, and algorithmic management tools. The study employs comparative-legal, systemic, formal-legal, and doctrinal analysis methods. Consequently, four key areas for regulating digital entrepreneurship are substantiated: clarifying legal concepts, establishing the liability of digital platform operators, strengthening the civil-law regime of electronic transactions and smart contracts, and developing flexible legal regimes for startups and the export of digital services.

Keywords: digital entrepreneurship, e-commerce, digital rights, digital object, digital platform, smart contract, electronic transaction, startup

Kirish

Raqamli texnologiyalar iqtisodiy munosabatlarning mazmunini o'zgartirib, tadbirkorlik faoliyatini tashkil etish, boshqarish va amalga oshirish usullariga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Elektron tijorat, raqamli platformalar, masofaviy identifikatsiya, elektron to'lov, smart-shartnoma va katta ma'lumotlar bilan ishlash kabi institutlar tadbirkorlik muomalasida odatiy vositalarga aylanmoqda. Shu sababli raqamli tadbirkorlikni huquqiy tartibga solish masalasi bugungi kunda faqat texnologik yangilik emas, balki xususiy huquq, tadbirkorlik huquqi va raqobat huquqi uchun dolzarb ilmiy-amaliy muammoga aylan-gan.

O'zbekiston Respublikasida raqamli transformatsiya davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida shakllanmoqda. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi raqamli iqtisodiyot, elektron hukumat, raqamli infratuzilma va raqamli ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan kompleks hujjat sifatida qabul qilingan (President of the Republic of Uzbekistan, 2020). Shuningdek, raqamli xizmatlar qamrovini kengaytirish, kichik biznesni institutsional qo'llab-quvvatlash, startap va venchur ekotizimini rivojlantirishga oid normativ-huquqiy hujjatlar tadbirkorlik faoliyatining yangi raqamli shakllarini huquqiy jihatdan ta'minlashga xizmat qilmoqda (President of the Republic of Uzbekistan, 2023a; President of the

Republic of Uzbekistan, 2023b; President of the Republic of Uzbekistan, 2024b).

Biroq raqamli tadbirkorlikka oid huquqiy munosabatlar amaldagi qonunchilikda hali to'liq tizimlashtirilmagan. "Raqamli tadbirkorlik", "raqamli huquq", "raqamli obyekt", "raqamli platforma operatori", "smart-shartnoma" kabi tushunchalarning mazmuni aniq belgilab berilmagani huquqni qo'llash amaliyotida turlicha talqinlarga sabab bo'lishi mumkin. Mazkur maqolaning ilmiy vazifasi raqamli tadbirkorlikni tartibga solishdagi asosiy tendensiyalarni aniqlash, mavjud muammolarni tizimlashtirish va milliy qonunchilik uchun konseptual takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Asosiy qism

Mazkur tadqiqotning obyekti raqamli tadbirkorlik faoliyatini amalga oshirish jarayonida vujudga keladigan fuqarolik-huquqiy va tadbirkorlik-huquqiy munosabatlardir. Tadqiqot predmeti esa raqamli platformalar, elektron bitimlar, smart-shartnomalar, raqamli obyektlar va raqamli huquqlarni huquqiy tartibga soluvchi doktrinal yondashuvlar hamda normativ-huquqiy mexanizmlardan iborat.

Maqolada raqamli tadbirkorlikni tadqiq etishda bir necha metodologik mezonlarga tayanildi. Birinchidan, raqamli muhitdagi huquqiy munosabatlar an'anaviy fuqarolik muomalasi-ning davomi sifatida baholandi, ya'ni raqamli shakl shartnoma, mulk, javobgarlik va huquqni himoya qilish institutlarining umumiy tabiatini inkor etmaydi. Ikkinchidan, raqamli texnologiyalar bilan bog'liq munosabatlar alohida soha sifatida qaralsa-da, ularning huquqiy rejimi amaldagi xususiy huquq tamoyillari bilan uzviy bog'liq holda ishlab chiqilishi zarur. Uchinchidan, raqamli tadbirkorlikni tartibga solishda texnologik neytrallik tamoyili asosiy mezon sifatida qabul qilindi. Bu tamoyilga ko'ra, qonun muayyan texnologiya nomiga emas, balki u yuzaga keltiradigan huquqiy oqibatlarga e'tibor qaratishi kerak.

Xorijiy davlatlar tajribasida raqamli iqtisodiyotga oid munosabatlar ko'pincha elektron tijorat, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, elektron identifikatsiya, raqamli platformalar, iste'molchilar huquqlari va kiberxavfsizlikka oid alohida hujjatlar orqali tartibga solinadi. Bunday ko'p qatlamli tartibga solish raqamli tadbirkor-

likning murakkab tabiatidan kelib chiqadi. Milliy qonunchilik uchun esa ushbu tajribani bevosita ko'chirish emas, balki O'zbekiston huquqiy tizimi, tadbirkorlik amaliyoti va raqamli infratuzilma-ning real rivojlanish darajasiga moslashtirish muhimdir.

Doktrinal yondashuv nuqtayi nazaridan raqamli tadbirkorlikni tartibga solishdagi asosiy masala aniqlikdir. Agar qonunchilikda raqamli obyekt, raqamli platforma, raqamli huquq yoki smart-shartnoma kabi kategoriyalar aniq belgilanmasa, sud amaliyoti, shartnomaviy amaliyot va davlat nazoratida turlicha talqinlar yuzaga keladi. Shu sababli maqolada berilayotgan takliflar, avvalo, huquqiy tushunchalar tizimini shakllantirish, undan keyin esa elektron muomala ishtirokchilari-ning huquq va majburiyatlarini aniqlashtirishga qaratilgan.

Raqamli tadbirkorlik an'anaviy tadbirkorlik faoliyatining raqamli texnologiyalar orqali amalga oshiriladigan oddiy shakli emas. U tovarlar, ishlar va xizmatlarni elektron muhitda realizatsiya qilish, raqamli aktivlar va raqamli obyektlardan foydalanish, elektron platformalar orqali mijozlar bilan aloqaga kirishish, masofaviy shartnoma tuzish, elektron to'lovlarni qabul qilish, algoritmik boshqaruv va ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish kabi elementlarni o'z ichiga oladi. Shu jihatdan raqamli tadbirkorlik huquqiy tartibga solishning kompleks obyektidir.

Ilmiy adabiyotlarda raqamli texnologiyalar fuqarolik muomalasi-ning yangi obyektlari, raqamli platformalar, yangi turdagi xizmatlar va axborot tizimlari bilan bog'liq zamonaviy fuqarolik-huquqiy tartibga solish ehtiyojlarini yuzaga keltirishi ta'kidlanadi (Karskhiya, 2019, pp. 12–13). Mazkur yondashuv raqamli tadbirkorlikni faqat iqtisodiy hodisa sifatida emas, balki yangi huquqiy munosabatlar majmuyi sifatida o'rganish zarurligini ko'rsatadi.

Raqamli tadbirkorlikning huquqiy tabiatini aniqlashda ikki omil muhimdir. Birinchidan, u tadbirkorlik subyekting erkin iqtisodiy faoliyat yuritish huquqiga asoslanadi. Ikkinchidan, bu faoliyat raqamli muhitda amalga oshirilgani sababli elektron identifikatsiya, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, kiberxavfsizlik, elektron dalillar, raqamli platformaning ichki qoidalari va algoritmik qarorlar bilan bog'liq qo'shimcha huquqiy

kafolatlarni talab qiladi. Shuning uchun raqamli tadbirkorlikni tartibga solishda faqat shartnoma erkinligi yoki tadbirkorlik erkinligi bilan cheklanib bo'lmaydi.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida biznesni boshqarish masalalarini tadqiq etgan olimlar raqamli transformatsiyaning asosiy natijalari sifatida biznes jarayonlarining raqamli platformalar asosida tashkil etilishi, ma'lumotlarga asoslangan boshqaruvning rivojlanishi hamda mijozlar bilan raqamli aloqa kanallarining ustuvor ahamiyat kasb etishini qayd etishadi (Arenkov et al., 2019, pp. 45–52). Bu esa huquqiy tartibga solishning ham "texnologik neytral" va moslashuvchan bo'lishini talab qiladi. Qonunchilik texnologiyaning aynan nomini emas, balki u orqali yuzaga keladigan huquqiy oqibatlarni tartibga solishi maqsadga muvofiq.

Demak, raqamli tadbirkorlikni huquqiy jihatdan quyidagicha tushunish mumkin: raqamli texnologiyalar, axborot tizimlari, elektron platformalar va avtomatlashtirilgan vositalardan foydalanish holda tovarlarni realizatsiya qilish, ishlarni bajarish, xizmatlar ko'rsatish, raqamli obyektlar bilan muomala qilish va foyda olishga qaratilgan mustaqil, tashabbuskor va tavakkalchilik asosidagi faoliyat. Bunday ta'rif milliy qonunchilikda mustahkamlanishi raqamli iqtisodiyot subyektlarining huquqiy maqomini aniqlashtirishga xizmat qiladi.

Raqamli tadbirkorlikning eng muhim institutsional ko'rinishlaridan biri raqamli platformalardir. Raqamli platforma tadbirkor, iste'molchi, xizmat ko'rsatuvchi, to'lov tashkiloti va boshqa ishtirokchilarni yagona elektron muhitda bog'laydigan, ma'lumotlarni to'plash, qayta ishlash va almashish imkonini beradigan tashkiliy-texnologik tizimdir. Platforma oddiy veb sayt emas, balki shartnomaviy munosabatlar, to'lovlar, reyting, identifikatsiya, shikoyatlarni ko'rib chiqish va ma'lumotlar almashinuvi kabi funksiyalarni birlashtiruvchi murakkab huquqiy infratuzilmadir.

Raqamli platformalar to'g'risidagi ilmiy ishlarda ularning iqtisodiy va texnologik mohiyati bilan bir qatorda huquqiy tartibga solish zarurati ham ko'rsatib o'tiladi. Xususan, platformalar biznes jarayonlarini avtomatlashtirish, xizmat ko'rsatish, ma'lumotlar bazalaridan foydalanish va sun'iy intellekt elementlarini joriy etish or-

qali yangi iqtisodiy model yaratishi qayd etiladi (Vatolina & Nicheporuk, 2025, pp. 78–85). Shu bilan birga, platforma operatorining huquq va majburiyatlarini aniq belgilamaslik taraflar o'rtasidagi javobgarlik masalasini murakkablashtiradi.

Raqamli platforma operatorining asosiy majburiyatlari sifatida foydalanuvchilarni identifikatsiya qilish, shartnoma shartlari bo'yicha aniq axborot berish, elektron hujjatlarning yaxlitligini ta'minlash, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, texnik nosozliklarning oldini olish va nizolar yuzaga kelganda tegishli elektron dalillarni saqlash ko'rsatilishi lozim. Platforma operatori faqat vositachi sifatida emas, ayrim hollarda huquqiy muomalaga ta'sir ko'rsatuvchi mustaqil ishtirokchi sifatida baholanishi kerak.

Elektron shartnomalar raqamli tadbirkorlikning markaziy vositasidir. An'anaviy yozma shaklga tenglashtirilgan elektron xabarlar, elektron raqamli imzo, masofaviy biometrik identifikatsiya, bir martalik SMS-kodlar va platforma qoidalari orqali bildirilgan rozilik shartnoma tuzishning zamonaviy ko'rinishlariga aylandi. Internet huquqiga oid tadqiqotlarda aynan elektron muhitda taraflarning roziligini aniqlash, shartnoma shartlarini isbotlash va elektron dalillarni baholash muammolari alohida ko'rsatib o'tiladi (Rassolov, 2021, pp. 18–27).

Elektron bitimning haqiqiyliги uchun uchta shart muhim:

- tarafning xohish-irodasini ishonchli aniqlash imkoniyati;
- bitim mazmunining o'zgarmas shaklda saqlanishi;
- huquqiy oqibatlarni vujudga keltiruvchi harakatning aniq qayd etilishi. Shu mezonlar qonunchilikda aniq aks ettirilsa, elektron shartnomalar bo'yicha sud amaliyotida barqarorlik kuchayadi.

Raqamli huquqlar va raqamli obyektlar raqamli tadbirkorlikning nazariy jihatdan eng murakkab masalalaridandir. Raqamli obyektlar jumlasiga raqamli kontent, dasturiy mahsulot, ma'lumotlar bazasi, domen nomi, raqamli aktiv, token, elektron hisobvaraqlar, platformadagi reyting yoki boshqa iqtisodiy qiymatga ega elektron ko'rsatkichlar kiritilishi mumkin. Ularning barchasi bir xil huquqiy rejimga ega emas. Shu bois raqamli obyektlar fuqarolik huquqi obyektlari tizimida alohida tasniflanishi lozim.

Fuqarolik muomalasida raqamli texnologiyalar yordamida obyektlarni yaratish, qayta ishlash, holatini o'zgartirish va ulardan foydalanish imkoniyatlari kengaymoqda (Glotov & Shalatov, 2007, pp. 12–45). Bunday sharoitda huquqiy tartibga solishning vazifasi raqamli obyektning texnik shaklini emas, balki uning iqtisodiy qiymati, muomalaga layoqati, egasi, foydalanish chegaralari va uchinchi shaxslar huquqlariga ta'sirini aniqlashdan iborat bo'lishi kerak.

Raqamli huquqlar mazmuni axborot tizimi qoidalariga bog'liq bo'lishi mumkin. Biroq bu platforma qoidalar qonunchilikdan ustun turadi degani emas. Raqamli huquq egasining vakolatlari qonunchilik, shartnoma va platforma qoidalariga uyg'unligida belgilanadi. Agar platforma qoidalar foydalanuvchi huquqlarini asossiz cheklasa yoki tadbirkorlik subyektlari o'rtasida tengsiz shartlar yaratsa, bunday qoidalar sud nazoratidan o'tishi kerak.

Smart-shartnoma esa shartnoma shartlarining avtomatlashtirilgan tarzda bajarilishini ta'minlaydigan dasturiy mexanizmdir. U shartnomaning alohida turi sifatida emas, balki shartnomani tuzish va bajarishning texnologik shakli sifatida baholanishi maqsadga muvofiq. Smart-shartnoma taraflarning huquq va majburiyatlarini vujudga keltirishi mumkin. Ammo u fuqarolik huquqining umumiy qoidalaridan xoli bo'la olmaydi. Shartnoma erkinligi, halollik, oqilonalik, javobgarlik, bekor qilish va haqiqiy emaslikka oid qoidalar smart-shartnomalarga ham tatbiq etilishi lozim.

Raqamli iqtisodiyot bo'yicha ilmiy adabiyotlarda smart-shartnomalar, blokcheyn va elektron platformalar huquqiy munosabatlarni avtomatlashtirish imkonini berishi bilan bir qatorda, javobgarlikni aniqlash, xatoliklarni tuzatish va shartnomani bekor qilish kabi masalalarni murakkablashtirishi ta'kidlanadi (Kitova, 2021, pp. 84–96). Shu sababli smart-shartnomalarni tartibga solishda "kod qonundir" degan yondashuv emas, balki "kod shartnomani bajarish vositasi-dir", degan huquqiy yondashuv ustuvor bo'lishi kerak.

Raqamli platformada smart-shartnoma shartlari noto'g'ri aks ettirilsa, foydalanuvchi shartlarni tushunmagan bo'lsa yoki dasturiy xatolik oqibatida noto'g'ri tranzaksiya amalga oshirilsa, javobgarlik masalasi aniq hal qilinishi zarur. Bun-

da platforma operatori, dasturiy mahsulot ishlab chiquvchisi va shartnoma taraflari o'rtasidagi javobgarlik chegaralarini shartnomada ham, qonunchilikda ham aniqlashtirish talab etiladi.

O'zbekiston qonunchiligida raqamli tadbirkorlikni tartibga solish bir nechta yo'nalishda rivojlanmoqda.

Birinchi tendensiya raqamli infratuzilmani shakllantirish va davlat xizmatlarini elektronlashtirishdir. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi raqamli iqtisodiyot, elektron hukumat, telekommunikatsiya infratuzilmasi va raqamli ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan tizimli hujjat sifatida muhim o'rin tutadi (President of the Republic of Uzbekistan, 2020).

Ikkinchi tendensiya biznes yuritish jarayonlarini platformalashtirish va elektron xizmatlar qamrovini kengaytirishdir. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 24-maydagi PQ-162-son qarori aholi va tadbirkorlik subyektlariga raqamli xizmatlardan foydalanish uchun qulay sharoit yaratish, ishbilarmonlik muhitini yaxshilash va hududlarni raqamli transformatsiya qilishga qaratilgan (President of the Republic of Uzbekistan, 2023b). Bu hujjat raqamli xizmatlar sifati, integratsiyasi va qulayligiga oid huquqiy yondashuvlarni kuchaytiradi.

Uchinchi tendensiya kichik biznesni raqamli vositalar orqali qo'llab-quvvatlashdir. 2023-yil 14-sentabrdagi PQ-306-son qaror tadbirkorlik subyektlarini moliyaviy va institutsional qo'llab-quvvatlash, biznes portallar, axborot tizimlari va ma'lumotlar bazalarini integratsiya qilish vazifalarini belgilaydi (President of the Republic of Uzbekistan, 2023a). Bu jarayon tadbirkorlik subyektlari uchun davlat bilan munosabatlarni soddalashtiradi. Biroq ma'lumotlar xavfsizligi va raqamli identifikatsiya kafolatlarini ham kuchaytirishni talab qiladi.

To'rtinchi tendensiya startaplar va venchur moliyalashtirish uchun maxsus huquqiy rejimlarni rivojlantirishdir. 2024-yil 14-oktabrdagi PQ-357-son qaror startap loyihalar va venchur moliyalashtirish ekotizimini rivojlantirishga qaratilgan (President of the Republic of Uzbekistan, 2024b). Unda yuqori o'sish salohiyatiga ega, raqamli texnologiyalarga asoslangan biznes modellarni qo'llab-quvvatlash yondashuvi namoyon bo'ladi. Bu esa raqamli tadbirkorlik uchun alohida huquqiy rejim zarurligini ko'rsatadi.

Beshinchi tendensiya xalqaro platformalar orqali raqamli xizmatlar eksportini huquqiy tan olishdir. Raqamli xizmatlar eksporti, AT-park rezidentlari faoliyati, elektron hujjatlarni tan olish va transchegaraviy shartnomalarni soddalashtirish raqamli tadbirkorlikning xalqaro integratsiyasini kuchaytiradi (President of the Republic of Uzbekistan, 2024a). Mazkur yo'nalishda soliq, valyuta, elektron hujjat aylanishi va xalqaro xususi huquq normalarini uyg'unlashtirish zarur.

Shu bilan birga, qonunchilikda tizimli bo'shliqlar ham mavjud. Birinchidan, raqamli tadbirkorlikning qonuniy ta'rifi mavjud emas. Ikkinchidan, raqamli platforma operatorining fuqarolik-huquqiy javobgarligi alohida tartibga solinmagan. Uchinchidan, raqamli obyektlar va raqamli huquqlarning fuqarolik muomalasidagi huquqiy rejimi aniq emas.

To'rtinchidan, smart-shartnomalar bo'yicha avtomatlashtirilgan ijro, xatolik, bekor qilish va nizolarni hal etish mexanizmlari yetarli darajada ochildmagan.

Yuqoridagi tahlil raqamli tadbirkorlikni huquqiy tartibga solishda kompleks yondashuv zarurligini ko'rsatadi. Raqamli tadbirkorlikni faqat elektron tijorat yoki axborot texnologiyalari doirasida talqin qilish yetarli emas. U elektron shartnomalar, raqamli platformalar, raqamli obyektlar, smart-shartnomalar, elektron to'lovlar, ma'lumotlar xavfsizligi va transchegaraviy xizmatlar bilan uzviy bog'liq bo'lgan mustaqil huquqiy institut sifatida rivojlanmoqda.

Birinchidan, milliy qonunchilikda "raqamli tadbirkorlik", "raqamli obyekt", "raqamli huquq", "raqamli platforma operatori" va "smart-shartnoma" tushunchalarining huquqiy ta'riflarini belgilash lozim. Bunday ta'riflar texnologik jihatdan tor bo'lmasligi, balki kelgusida paydo bo'ladigan yangi raqamli vositalarni ham qamrab oladigan darajada moslashuvchan bo'lishi kerak.

Ikkinchidan, Fuqarolik kodeksi va tadbirkorlikka oid qonunchilikda elektron bitimlar va smart-shartnomalarning huquqiy oqibatlarini aniqlashtirish zarur. Jumladan, elektron xabar or-

qali rozilik bildirish, smart-shartnomada dasturiy xatolik yuzaga kelishi, avtomatik ijroni to'xtatish, shartnomani bekor qilish va elektron dalillarni baholashga oid normalar ishlab chiqilishi maqsadga muvofiq.

Uchinchidan, raqamli platforma operatorining javobgarligini belgilovchi maxsus qoidalar zarur. Platforma operatori foydalanuvchi ma'lumotlarini himoya qilish, shartnoma shartlarini aniq ko'rsatish, elektron tranzaksiyalarni ishonchli qayd etish, texnik nosozliklarni bartaraf etish va nizolar bo'yicha elektron dalillarni saqlash majburiyatiga ega bo'lishi kerak.

To'rtinchidan, startaplar va raqamli xizmatlar eksporti uchun moslashuvchan huquqiy rejimlarni rivojlantirish zarur. Bunda elektron hujjatlarni xalqaro platformalarda tan olish, raqamli xizmatlar eksporti bo'yicha soddalashtirilgan shartnomaviy shakllar, venchur moliyalashtirish va intellektual mulk obyektlarini tijoratlashtirish mexanizmlari alohida ahamiyatga ega.

Beshinchidan, raqamli tadbirkorlikni tartibga solishda xususi huquq, ma'muriy tartibga solish va kiberxavfsizlik talablari o'rtasida muvozanat saqlanishi lozim. Haddan tashqari qat'iy tartibga solish innovatsion faollikni susaytirishi mumkin, tartibga solishning yetishmasligi esa iste'molchilar, tadbirkorlar va investorlar huquqlariga xavf tug'diradi. Shuning uchun "aqlli tartibga solish" tamoyili asosida bosqichma-bosqich, riskka asoslangan va texnologik neytral yondashuv qo'llanishi maqsadga muvofiq.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, raqamli tadbirkorlikni huquqiy tartibga solish O'zbekistonning raqamli iqtisodiyotga integratsiyasi, tadbirkorlik erkinligi, innovatsion rivojlanish va investitsion jozibadorlikni ta'minlashning muhim shartidir. Mazkur sohada konseptual yondashuvni shakllantirish, huquqiy tushunchalarni aniqlashtirish, elektron shartnomalar va raqamli platformalar bo'yicha maxsus normalarni ishlab chiqish milliy xususi huquq doktrinasining dolzarb vazifalaridan biri sanaladi.

REFERENCES

- Arenkov, I. A., Lezina, T. A., Tsenzharik, M. K., & Chernova, E. G. (Eds.). (2019). *Upravlenie biznesom v tsifrovoy ekonomike: vyzovy i resheniya* [Business management in the digital economy: challenges and solutions]. Saint Petersburg State University Publ.
- Eskindarov, M. A. (Ed.). (2020). *Razvitie predprinimatelstva: kontseptsii, tsifrovye tekhnologii, effektivnaya sistema* [Development of entrepreneurship: concepts, digital technologies, effective system] (2nd ed.). Dashkov i K Publ.
- Glotov, V. S., & Shalatov, D. V. (2007). *Internet-tekhnologii i elektronnyaya trgovlya: ekonomika, pravo, programmnoe obespechenie* [Internet technologies and e-commerce: economics, law, software] (2nd ed.). Engineer.
- Gromov, G. R. (1993). *Ocherki informatsionnoy tekhnologii* [Essays on information technology]. InfoArt.
- Karskhiya, A. A. (2019). *Grazhdansko-pravovaya model regulirovaniya tsifrovyykh tekhnologiy* [Civil-law model of regulation of digital technologies] [Doctoral dissertation]. Kutafin Moscow State Law University.
- Kitova, O. V. (Ed.). (2021). *Tsifrovoy biznes* [Digital business]. INFRA-M.
- Nevzorov, I. V. (2008). *Problemy regulirovaniya predprinimatelskoy deyatelnosti, osushchestvlyаемoy s ispolzovaniem Interneta* [Problems of regulating entrepreneurial activity carried out using the Internet] [Candidate dissertation abstract] Moscow State University.
- President of the Republic of Uzbekistan. (2020, October 5). *On approval of the Digital Uzbekistan – 2030 Strategy and measures for its effective implementation* (Decree No. DP-6079). Lex.uz. <https://lex.uz/docs/-5030957>
- President of the Republic of Uzbekistan. (2023a, September 14). *On measures for financial and institutional support of small business development* (Resolution No. RP-306). Lex.uz. <https://www.lex.uz/uz/docs/-6609110>
- President of the Republic of Uzbekistan. (2023b, May 24). *On measures to expand coverage and improve the quality of digital services and digital transformation of sectors, industries and regions* (Resolution No. RP-162). Lex.uz. <https://lex.uz/uz/docs/-6472548>
- President of the Republic of Uzbekistan. (2024a, March 15). *On measures to create favorable conditions for business entities to provide digital technology services through international platforms* (Resolution No. RP-129). Lex.uz. <https://www.lex.uz/docs/-6840502>
- President of the Republic of Uzbekistan. (2024b, October 14). *On measures for the further development of the startup project ecosystem and venture financing* (Resolution No. RP-357). Lex.uz. <https://lex.uz/uz/docs/-7155286>
- Rassolov, I. M. (2021). *Pravo i Internet. Teoriya kiberneticheskogo prava* [Law and the Internet. Theory of cybernetic law] (3rd ed.). INFRA-M.
- Vatolina, O. V., & Nicheporuk, A. V. (2025). *Sushchnost i ponyatie tsifrovyykh platform* [The essence and concept of digital platforms]. *PSU Bulletin*, (1), 78–85.
- Vaypan, V. A. (2017). *Osnovy pravovogo regulirovaniya tsifrovoy ekonomiki* [Fundamentals of legal regulation of the digital economy]. *Law and Economics*, (11), 5–18.

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2026-YIL 4-SON

VOLUME 6 / ISSUE 4 / 2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence.6.4>.

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence>